

เทศน์พระ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เอานะ วันนี้วันประชุมสงฆ์ไง เราจะลงอุโบสถ อุโบสถสังฆกรรมเห็นใหม่ อุโบสถสังฆกรรมความสะอาดบริสุทธิ์ของใจ ทางโลกเขาความบริสุทธิ์ของเขามันมีสังคมยอมรับ แต่ความบริสุทธิ์ของเราเนะ มันเป็นความบริสุทธิ์ของใจ มันเป็นความบริสุทธิ์ของนามธรรม แสดงอุโบสถเห็นใหม่ อุโบสถสังฆกรรม สิ่งที่เป็นสังฆกรรมมันเป็นทิฎฐิ มันเป็นความเห็น ถ้าภิกษุมีความเห็นเสมอกัน มีความเห็นตรงกัน ความอยู่เป็นสุขเป็นสุขมาก

วันนี้วันอุโบสถแรก มันอธิษฐานพรพยายาม นี่คืออุโบสถละ วันคืนล่วงไปๆ นะ เร็วมากเดี๋ยวก็จะออกพรรษาแล้วนะ วันคืนล่วงไปๆ เราประมาทในชีวิตใหม่ คนถ้าตายไปแล้วนะ วันคืนล่วงไปๆ มันก็เป็นธรรมชาติของกาลเวลา ของวัฏฏะ ของโลกที่มันหมุนไปเห็นใหม่ โลกหมุนรอบตัวเป็นหนึ่งวัน โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์เป็นหนึ่งปีเห็นใหม่ วันคืนเดือนปีล่วงไปๆ คนที่ตายไปแล้วนะ วันคืนเดือนปีก็มีอย่างนี้ แต่จิตมันก็เกิดเป็นสถานะขึ้นไปเห็นใหม่ มันก็เริ่มต้นนับหนึ่งใหม่

แต่เราเกิดมา เกิดมาด้วยความเชื่อมีความศรัทธา แต่วันคืนล่วงไปๆ อย่างนี้ มันเข้ามาหนึ่งปีกษ์แล้วนะ เราจะต้องมีความตั้งใจนะ ในพรรษานี้ ๓ เดือน สิ่งที่มีคุณค่า มีคุณค่ามากกับชีวิตของเรา กาลเวลามีชีวิตของเรา

เวลาพระสารีบุตรถามตอบปัญหาธรรมเห็นใหม่ “ชีวิตนี่คืออะไร” ชีวิตนี่คือไออุ่น ไออุ่นตั้งอยู่บนกาลเวลา ชีวิตตั้งอยู่บนกาลเวลา เวลามันเคลื่อนไปไป เรายังมีชีวิตอยู่ เรายังมีโอกาส เรายังมีประสพใจ คนที่ตายไปแล้วเวลามันก็อยู่อย่างนี้ เรายังมีชีวิตอยู่นะ เราถึงต้องไม่ประมาทกับชีวิต ตั้งใจตั้งแต่บัดนี้เนะ ตั้งใจในการทำความเพียรของเรา ในการตั้งสติของเรา

เราตั้งสติไว้เหมือนกับเราหงายภาชนะไว้เนะ ฝนจะตกแดดจะออกเราหงายภาชนะเอาไว้ สิ่งใดตกมาเราจะได้ประโยชน์นะ หงายใจของเราขึ้นมา วันคืนเดือนปีมันก็เป็นธรรมชาติของมัน แต่เพราะหัวใจของเรา หัวใจของเราถ้าได้ประโยชน์มัน ได้ผลประโยชน์ที่หัวใจของเรา

เราถือข้อวัตรปฏิบัติ เรามีธุดงค์วัตร เข้าเราหาเลี้ยงชีพด้วยปลีแข่ง เราจะหาเลี้ยงชีพของเรา ให้ชีวิตมันสืบต่อไป แล้วสติให้มันสืบต่อด้วย มีสติสัมปชัญญะ มีการประพฤติปฏิบัติของเรา

ความเป็นอยู่ของชีวิตนะ ชีวิตมีการพลัดพรากเป็นที่สุด ออกพรรษาแล้วต้องต่างคนต่าง ไปนะ ไม่ไปทางใดก็ทางหนึ่ง ถ้าคนออกพรรษาแล้วจะสึกไปเพื่อดำรงชีวิตในฆราวาส นั่นก็เป็น เรื่องของหน้าที่ เราก็ต้องพลัดพรากจากกัน เราจะออกธุดงค์ เราจะออกต่างๆ มันต้องพลัดพราก จากกันนะ

สิ่งที่จะพลัดพรากจากกัน ใน ๓ เดือนนี้มันเป็นการบอกเวลาไป เวลาเข้าพรรษาก็ เข้าพรรษาอย่างนี้ เราจะไปไหนไม่ได้ภายในเวลา ๓ เดือน นี้ในเวลา ๓ เดือนเราต้องอยู่แบบรื่น เริงอาจหาญสิ อย่าไปอยู่แบบเศร้าสร้อยสิ ถ้าเราเศร้าสร้อยนะ จำพรรษาที่นี้ แล้วออกพรรษาจะไป ที่นั่น มันคาดหมายไปแล้ว อีกตั้ง ๒ เดือนกว่านะ

เราไม่ต้องไปคาดหมาย เราเอาปัจจุบันนี้ให้ได้ก่อน ถ้าเราอยู่ในปัจจุบันที่นี้เห็นไหม เหมือนเราทำเงินทำทอง ถ้าเราทำเงินทำทอง เงินเราจะไ้มากไ้ได้น้อยเราจะนับเงินนับทองที่นี้ อยู่ ที่นี้ไ้ ๕ บาท ๑๐ บาท ๑๐๐ บาท ๑๐๐,๐๐๐ บาท สมมติเราอยู่ที่นี้ เราทำที่นี้แล้วเราเกิดความสงบ ของใจขึ้นมาที่นี้ แล้วถ้าเกิดเราน้อมใจไปวิปัสสนา ปัญญาเราเกิดที่นี้ เห็นไหมที่นี้

เราจะไปที่ไหนนะ มันก็หมายี่เรือนตัวเก่านี้ มันก็หัวใจอันเดิมนี่ หัวใจอันเดิมจะไปอยู่ที่ ไหนมันก็หัวใจอันเดิม ไปเกิดในสถานะใหม่ นะ จริตนิสัยก็อันนี้ แม้จะทำบุญกุศลนะ มันตัดแต่ง พันธุกรรม มันเกิดดีขึ้นมา เกิดทำกุศลกุศล นั่นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ แต่ปัจจุบันนี้ในที่นี้ เราต้อง อยู่ที่นี่ จะเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นก็แล้วแต่ ฟ้าจะถล่มทลายก็แล้วแต่ ในปัจจุบันนี้กำหนดพุทโธ ตลอดไป

ในการทำความสงบของใจ จะมีอะไรเกิดขึ้นมามันเรื่องของเขานะ เรื่องของโลกมัน เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา คุณิฤตูกาลก็เปลี่ยนแปลง วันเวลาก็เปลี่ยนแปลง อารมณ์ความรู้สึกก็ เปลี่ยนแปลงนะ ตอนที่เรารื่นเริงอาจหาญเราตั้งใจ เราตั้งสัจจะเห็นไหม เราจะทำความเพียรขนาด ไหน ทำอะไรเหมือนกับนิพพานอยู่ในกำมือเลย เราจะหยิบจับนิพพานได้เลย ถ้ามันมีความรื่นเริง อาจหาญนะ

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติไป เราลงไปทางจงกรม เรานั่งสมาธิภาวนาขึ้นมา มันทำไม่มันทำแล้วมันติดขัดไปหมดเลย มันติดขัดดี เพราะอะไร เพราะว่าเราจะหว่านล้อม เราจะต้อนกิเลสไป เราจะรู้ก้อนไฉน แต่เดิมเราทำกันด้วยศัพท์เพระนะ ทำตามสบายๆ ไร ทำที่ไหนก็ได้ จะไปอย่างไรก็ได้ เพราะมันยังไม่เข้าพรรษาเห็นไหม

พอเข้าพรรษาเราตั้งกติกาขึ้นมา เราจะหว่านล้อม เราจะปิดกั้น เราจะไม่ให้กิเลสมันออกมาเพ่นพ่าน ถ้าไม่ให้กิเลสออกมาเพ่นพ่าน นี่ตรงควัตรในวัตรปฏิบัติของเรา เราจะตั้งกติกาขึ้นมา เวลาเราประพฤติปฏิบัติ คุณ เด็กเราไปบังคับให้มันอยู่ในกติกา มันก็ต้องดิ้นรนเป็นธรรมดา มันเป็นธรรมดานะ กิเลสมันแสดงตัวอยู่อย่างนี้มันเป็นธรรมดา กิเลสมันแสดงตัวของมันนะ มันแสดงตัวของมันขึ้นมาในหัวใจของเรา ถ้ามันแสดงตัวของมันขึ้นมาในหัวใจของเรา ก็เราจะต่อสู้กับมันไฉน เราจะต่อสู้กับมัน เราจะรู้จักมันเห็นไหม รู้จักกิเลส

เวลาการประพฤติปฏิบัติ เวลากิเลสมันตายไปเห็นไหม นี่สมุจเฉทปหาน สังโยชน์ขาดออกไป กิเลสตายต่อหน้า พลิกศพของกิเลสเห็นชัดๆ เลย คุณเวลาเขาทำมาตกรรมกัน เขาต้องพลิกศพ เขาต้องชันสูตรพลิกศพ เขาต้องรู้จัก พิสูจน์ว่าจุดตายจุดไหน

นี่ก็เหมือนกัน มันจะเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ มันขาด มันขาดๆ อย่างไร ปัญญาความรู้สึกเวลาเราวิปัสสนาไปมันปล่อยอย่างไร มันปล่อยด้วยปัญญาของเรา หรือปล่อยด้วยสมาธิด้วยศรัทธา ศรัทธาสมาธิมันหลบเข้ามา กิเลสมันก็ปล่อยวางไป มันปล่อยวางได้อย่างไร มันปล่อยวางได้หลายวิธีการนัก มันปล่อยวางด้วยการหลบเลี้ยงเข้ามาก่อน ถ้าเราไม่มีกำลังของเรา เราก็ต้องปล่อยวางของเราเข้ามา แต่ถ้าเรามีปัญญาขึ้นมาเราต่อสู้กับมัน มันตายต่อหน้าเราเห็นไหม คุณเราต่อสู้กับข้าศึก เราทำลายเขา ไม่ตายต่อหน้าบาดเจ็บสาหัสนอนอยู่ต่อหน้าเราเห็นๆ นะ แต่ถ้าเขาตายต่อหน้า เขาตายต่อหน้าเราเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ากิเลสมันขาดมันมีความรู้สึกอย่างนั้นตลอดไป ถ้ามีความรู้สึกอย่างนั้นขึ้นมา มันก็เป็นผลงานของเราเห็นไหม มันเป็นส่วนทิฏฐิโก เป็นความเห็นของใจของเรา ถ้าใจของเราเกิดขึ้นมาอย่างนี้ การกระทำอย่างนี้ขึ้นมา มันมีผลงานขึ้นมาอย่างนี้มันก็อบอุ่น ความอบอุ่นมันมีความสุขนะ สุขเกิดขึ้นมาจากการประพฤติปฏิบัตินะ

การประพฤติปฏิบัติความสุขอย่างนี้เกิดขึ้นมาเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสมบัติส่วนตัว สมบัติของใคร ใครทำได้ขนาดไหนก็เป็นสมบัติของคนๆ นั้น เห็นไหม เราจะพูดกัน เราจะชมมสากัจฉา

เวลาเราสนทนาธรรมกัน เราก็เอาประสบการณ์อย่างนี้ออกมาปรึกษาหารือกัน มันเป็นส่วนหนึ่งขององค์นั้นๆ เห็นไหม มันเป็นส่วนส่วนตัว มันเป็นส่วนดีจากภายใน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ ธรรมในหัวใจเอาออกมาตีแผ่กันแบบทางโลกไม่ได้ แต่รู้ได้ รู้ได้ด้วยการสนทนาธรรม รู้ได้ด้วยการรู้จริง ผู้รู้จริงออกมาเป็นสัจจะความจริงเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นสัจจะความจริงมันอยู่กับเรา ถ้าเราต่อสู้กับกิเลส เราต่อสู้มันอย่างนี้ เราทำลายมันอย่างนี้ ความเป็นอยู่ของเรามันก็มีคุณค่าไฉน

เราต้องมีคุณค่านะ ศาขยบุตรพุทธชินโรสนะ เราเป็นลูกของกษัตริย์ คุณติสังคมเขาให้ความนับถือเชิดชูเรามาก เดินผ่านเขายกมือไหว้นะ เวลาเขายกมือไหว้นะ ศิลธรรมของเราสมควรให้เขาคควรยกมือไหว้ใหม่ หน้าที่ของเราในทางจกรม เราได้ทำของเราสมบูรณ์ใหม่ ถ้าเราทำได้ทำสมบูรณ์ตามหน้าที่ของเรา เขาไหว้ของเขา เขาได้บุญของเขาเห็นใหม่ เวลาเขาไหว้เรามันต้องสะท้อนใจเข้ามานะ เขายกมือไหว้ซาครัทธามาก เขามาสนับสนุนจนเจอกับเราเพื่อต้องการบุญกุศลกับเรา เขาต้องการบุญกุศลกับเรา แล้วเราต้องการบุญกุศลกับเราใหม่ ในหัวใจของเราบุญกุศลของเราเกิดขึ้นมาหรือยัง เห็นไหมแม้แต่อยู่ของเรา หัวใจมันพอใจในเพศของสมณะใหม่

ถ้าหัวใจมันพอใจในเพศสมณะนะ เพศของนักบวช เพศของนักต่อสู้ ถ้าพอใจในเพศสมณะมันก็อบอุ่นใจ ถ้าศีลมันบริสุทธิ์มันจะอบอุ่นในหัวใจของเรา เห็นไหม เราจะเข้าสังคมไหนได้ เราเข้าด้วยความเต็มอกเต็มใจ เราเข้าด้วยความรื่นเริงอาหาญ เพราะเราทำเราไม่มีสิ่งใดเป็นความช้อนเร้นในหัวใจ

ถ้ามีสิ่งใดช้อนเร้นในหัวใจเห็นใหม่ เราเข้าที่ไหนเราไม่อาหาญเราไม่รื่นเริงเห็นใหม่ นี้คือศีลไม่บริสุทธิ์ ถ้าศีลบริสุทธิ์ ศีลบริสุทธิ์มันทำให้รื่นเริงอาหาญ การทำอะไรมันทำได้เต็มไม้เต็มมือ

การทำด้วยความเต็มไม้เต็มมือทำด้วยหัวใจนะ หัวใจทำงาน งานประพฤติปฏิบัติ นั่งสมาธิ นั่งเฉยๆ เดินจงกรมกลับไปกลับมา แต่หัวใจมันหมุนตัวๆ เวลาปัญญามันเกิดนะ หมุนตัวอย่างนั้นจริงๆ เวลามันหมุนออกไป มันหมุนออกไปในแกนในหลักการของสัมมาสมาธิ มันหมุนโดยมีหลักการนะ มันไม่ได้หมุนแบบฟุ้งซ่านออกไป ถ้าฟุ้งซ่านออกไปมันหมุนออกไปโดยธรรมชาติของมัน มันโดยสัญชาตญาณของมัน มันหมุนออกไปไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีที่เกิด ไม่มีที่ดับ ไม่มีรู้ว่ามันเป็นอย่างไรร ทุกข์อย่างเดียว

แต่ถ้ามันหมุนโดยมรรคญาณ หมุนโดยมคคะ ความเป็นไป มันเป็นโลกุตตรปัญญาเห็นใหม่ มันหมุนไปจากไหน มันก็หมุนมาจากฐาน มาจากจิตปฏิสนธิ จากภวาสวะ จากแกนของจิต แกนของจิตนะ แกนของจิตคือสัมมาสมาธิมันมีหลักของมัน ถ้ามีหลักของมัน มันหมุนก็หมุนไปจากแกนอันนี้ แล้วพลังงานของมันก็กลับมาทำลายกิเลสในแกนอันนี้ แกนนี้คือแกนในหัวใจอันนี้ไง

สิ่งที่กลับมาเห็นใหม่ มันงานของเรา หน้าที่ของเราะ เราอย่าปล่อยให้เวลามันล่องไป เวลาล่องไปน่าเสียดายนะ คุณ คุณเด็กเห็นใหม่ เผลอแป็บแป็บเดียวมันโตเป็นผู้ใหญ่แล้วนะ

ชีวิตเราแก่มาๆ ตลอดนะ อายุพรรษาจะแก่มากขึ้นไป ความรับผิดชอบเราจะมากขึ้นไป เราจะมีหลักมีเกณฑ์นะ เราจะเป็นผู้นำเขาตลอดไป ถ้าเราจะเป็นผู้นำเขา เราเองเรายังไม่เข้าใจ เรื่องธรรมและวินัย แล้วเราจะไปมีหลักมีเกณฑ์ได้อย่างไร เราจะต้องมีหลักมีเกณฑ์ในหัวใจของเรา เราต้องเป็นหลักเป็นเกณฑ์ให้ได้

ถ้าเป็นหลักเป็นเกณฑ์ให้ได้ การศึกษาเป็นการจำมา การศึกษานะ การศึกษาเล่าเรียนจำมาทั้งนั้น อันนี้มันอยู่กับเราไม่ได้หรอก มันเผลอมันลืม สัญญามันลืมนะ แต่ถ้าเราทำของเราขึ้นมาในหัวใจ มันรู้แจ้ง

ความรู้แจ้งนะ ศิลธรรมไง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันครอบคลุมศีลทั้งหมดนะ ศิลมันมาจากไหน? ศิลมันมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติขึ้นมาเพราะมีภิกษุทำผิดเป็นต้นบัญญัติ แล้วบัญญัติขึ้นมา สิ่งที่บัญญัติมาก็เพื่ออะไร ก็เพื่อความสงบของใจ เพื่อการประพฤติปฏิบัติ แล้วเราประพฤติปฏิบัติในหัวใจของเรา สิ่งที่เราได้จากธรรมอันนี้ ธรรมมันเหนือโลก ธรรมอยู่ในหัวใจของเรา มันจะเข้าใจสิ่งต่างๆ ไปหมดเลย ถ้าเข้าใจสิ่งต่างๆ ไปหมดเราก็เป็นหลักของตัวเองได้

ชีวิตของเรามีคุณค่า คุณค่าของเราเห็นใหม่ คุณค่าของพระ คุณค่าของนักบวช เรามีความศรัทธาเรามีความเชื่อนะ เรามีความศรัทธา ความศรัทธามันมาจากไหนล่ะ คุณทางโลกเขาเห็นใหม่ คุณศิลปะของตลาดที่เขานิยมกัน ถ้ากระแสตลาดนิยมเราจับกระแสตลาดได้ เขาทำธุรกิจกันเขาจะมีผลประโยชน์มากมาย

ความอบอุ่นในหัวใจของเรา คุณค่าของเราถ้ามันเกิดขึ้นมาของเราเห็นใหม่ จิตของเรามันรู้คุณค่าของเรา มันพอใจใจ มันพอใจในชีวิตนะ ชีวิตเกิดมามีคุณค่า ชีวิตของเราเกิดมาเห็นใหม่ ไม่เหยียบแผ่นดินผิ ดเราเกิดพบพุทธศาสนา อย่างน้อยเราก็ได้มาประพฤติปฏิบัติ มาได้ทดสอบใจ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำอย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อคันมา ๖ ปี เห็นใหม่ คินสุดท้ายอยู่โคนต้นโพธิ์ นั่งสมาธิอย่างนี้ เราได้ทำตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใน ๓ เดือนนี้ให้มูมานะ ใน ๓ เดือนนี้ให้ตั้งอก ตั้งใจนะ ไม่ใช่ไปพูดเขาก็ต่อเมื่อจะออกพรรษาว่า “จะออกพรรษาแล้วนะ” แล้วเรามีอะไรคิดไม่ติดมือไป

นี่ต้นพรรษา ต้นพรรษาเลย ยังสดๆ อยู่ ของยังสดๆ ร้อนๆ อยู่ นะ มันควรจะประกอบขึ้นมาให้มันเป็นผลงานเราขึ้นมา ดีเหลือก็ต้องดีเหลือที่มันแดงๆ เหล็กแดงๆ เราเอามาดี มันจะขึ้นรูปอย่างใดก็ได้ นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของเรา ของของเราเองเราจะมาทำขึ้นรูปอย่างใดก็ได้ ทำให้มันสงบเข้ามาให้มันทำได้ อย่างน้อยนะจิตสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามามันเป็นการยืนยันกับจิตของเราเห็นใหม่ จิตของเราไม่เคยสัมผัสนะ เหมือนเขามีอาหารที่ประเสริฐมาก เราไม่เคยกินเลย เราไม่เคยกินเราไม่เคยเห็นเลย ได้ยินแต่ข่าว ข่าวขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใจข่าวของครูบาอาจารย์ “มีความสงบอย่างนั้น มีความสุขอย่างนั้น”

สิ่งนี้เราศึกษาไปเราก็ศรัทธา เราก็มีความเชื่อ เราก็มีความทิ้ง ทิ้งว่าไอ้โฮ ท่านทำได้นะ สิ่งนี้มันทำได้ สิ่งนี้มันมีจริงนะ สิ่งที่มีจริงเราก็มีความรู้สึกเหมือนกัน เราก็มีสิทธิเหมือนกัน เราก็มีหัวใจเหมือนกัน หัวใจสัมผัสธรรมได้เห็นใหม่ เราก็มีสิทธิเหมือนกัน แล้วเราพยายามทำของเราขึ้นมา

เราเกิดมาเรามีศรัทธามีความเชื่อ เราได้ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เป็นความคิดนะ ตามแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติมากับเจ้าลัทธิต่างๆ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละทิ้งมา แล้วมาทำวิชา ๑ บุปเพณีวาสนุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวัภยญาณ เห็นใหม่ นี้วิชา ๑ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมา เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้บุกเบิก เป็นผู้ค้นคว้ามา แล้ววางธรรมวินัยให้ เราได้ฝึกฝนให้มันมีคุณค่าขึ้นมา กับเรา ถ้าเราทำได้ทำขึ้นมา มันมีประโยชน์กับเราขึ้นมา

แค่ความสงบของใจ จิตมันสงบเข้ามามันเย็นเย็นเลย สิ่งนั้นมีจริง สิ่งนั้นมีจริงนะ เหมือนเราเอามือคว้าไปในอากาศ เห็นไหม เราจะมีความรู้สึกเลย เพราะมันกระทบอากาศมันจะมีความรู้สึกหมด จิตก็เหมือนกัน จิตมันคิดของมันตลอดไป จิตมันสัมผัสแต่เรื่องของโลกๆ จิตมันสัมผัสแต่เรื่องสัตตชาติญาณ สัตตชาติญาณของกิเลสที่มันออกหาเหยื่อ มันใช้แต่ความเป็นไปของจิต ความเป็นไปอาการของจิตออกไปหาเหยื่อ แล้วเรายู่กับมาอย่างนี้ ศึกษาที่เอาอย่างนี้ศึกษาเอาอาการของใจนี้ศึกษา เอาสัตตญาณี่จำ เอาสังขารนี่ปรุงในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้วิเคราะห์วิจัยอยู่ตลอดเวลา

แล้วมันก็มีความเห็นตามเห็นไหม มันซึ่งในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเห็นตามๆ มันเห็นตามแต่มันไม่เห็นจริง ถ้ามันเห็นจริงเห็นไหม แค่สัมมาสมาธินะ พุทโธๆ ทำของเราขึ้นมา เป็นสมบัติของเรา

ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาจะ สงบกับเราเอง ยืนยงกับเราเอง นี่สิ่งนั้นมีจริงเห็นไหม เหมือนกับเราเอาแขนฟาดไปในอากาศ มันจะมีความรู้สึกอย่างนั้น จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันสัมผัสสมาธิ มันก็เป็นการยืนยงกับจิต จิตมันยืนยงเอง จิตมันสงบเอง

สิ่งที่มันสงบเองเห็นไหม จิตเป็นอย่างนี้ ชีวิตเราเป็นอย่างนี้ ไอ้ตัวที่มากเกิดๆ ตัวนี้มันมาเกิด ตัวความรู้สึกอันนี้มันมาเกิด มหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์มาก แล้ววิธีแก้ไขมันละ สิ่งที่มีมันจะพาเกิดอีก วิธีแก้ไขมันนะ ถ้าวิธีแก้ไขมัน สิ่งที่มีมันสงบขึ้นมาแล้วพยายามสาวไปหาเหตุ ทำอย่างไรให้จิตมันสงบขึ้นมา

ถ้าเหตุณะคืออวิ ชา นาญ ในวิ ในการกระทำ กระทำสิ่งนี้ให้มันสงบบ่อยครั้งเข้าๆ ถ้าบ่อยครั้งเข้าพลังงานมันมีเห็นไหม โนมไปมันทำได้นะ คนเราๆ สดชื่น เรากำลังแข็งแรงเราทำได้หมด ถ้าเราแก่เฒ่าเราต้องคลานเอานะ ไปไหนก็คลานเลย เดินก็เดินแทบไม่ไหวเลย ยกเท้าไม่ไหว เพราะมันเสื่อมสภาพ

จิตที่มันเป็นไปมันไม่มีกำลังมันเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้น มันทำอะไรมันเคลื่อนไหวไปไม่ได้ แต่โดยสัตตชาติญาณเพราะมันเป็นนามธรรม ร่างกายนั้นวัตถุเห็นไหม เวลามันเคลื่อนไหวนะ มันเจ็บปวดโอดโอยไปตลอด แต่จิตมันต้องการจะไปอย่างนั้น มันไม่มีกำลังของมัน ไม่มีกำลังนะ แล้วมันอยู่ในร่างกายที่อ่อนแออีกเห็นไหม มันก็ยังไปไม่ไหวใหญ่เลย ร่างกาย

จะอ่อนแออย่างไรก็แล้วแต่ ถ้าจิตใจเข้มแข็งเรานั่งสมาธิมันไม่ต้องใช้อะไรมากมาย เราใช้สติ เราใช้กำหนดพุทโธๆ มันสงบเข้ามาๆ ใจมันสงบเข้ามา มันทำได้

สิ่งที่ทำได้นะ สิ่งที่ทำไม่ได้มันตรงข้ามกับทำได้ สิ่งที่เราทำไม่เคยประสบความสำเร็จ ถ้าเรามีความจริงใจ เราประสบความสำเร็จ อย่าปล่อยให้เสียเวลาไป หน้าที่การงานของเรา อย่าไปแย่งโลกเขาทำงานกันนะ งานของโลกๆ เขา คุณติ คุณงานวิจัยต่างๆ ..ปริญญาโท วิชาที่ทำให้เนิ่นช้า วิชาที่ทำให้เนิ่นช้าเห็นไหม

ข้อวัตรปฏิบัติเราต้องทำ สิ่งที่เป็นข้อวัตรปฏิบัติเพราะอะไร เพราะคนเรามันต้องขบต้องถ่าย มันต้องใช้ต้องสอยเห็นไหม คุณติเรามา นั่งกันอยู่อย่างนี้ อาสนะเอามาจากไหน? นี่มันของของสงฆ์ วินัยกรรมเกิดขึ้นมานะ เดี่ยวจะบอกบุพกิจ ได้ทำของเราหรือยัง บุพกิจนี้ได้ตั้งน้ำใช้หรือยัง ได้เอาอาสนะมาวางไหม สิ่งใดนี่บุพกิจนี้ สาธุ..สาธุ แล้วทำหรือเปล่า นี่ได้ทำหรือเปล่า มันมุสทานะ ถ้าไม่มุสทานะ กิจกรรมมันเกิดขึ้น บุพกิจคือกิจการกระทำในอุโบสถ กิจที่ทำให้เกิดขึ้นมาเป็นกิจกรรม เป็นวินัยกรรมของสงฆ์ สงฆ์ทำกันขึ้นมาเห็นไหม สิ่งที่ทำขึ้นมาก็ทำเพื่อสงฆ์

นี่ก็เหมือนกัน ข้อวัตรปฏิบัติของเรา คนเรามันมีความเป็นอยู่ ร่างกายมันเป็นของสกปรก คุณติเราต้องเข้าห้องน้ำ วัจกุฎีวัตร ต้องทำวัจกุฎีวัตร ข้อวัตรต่างๆ ของเรา วัตรของเราเราปฏิบัติเห็นไหม น้ำใช้น้ำฉัน น้ำใช้น้ำฉันแล้วใครใช้ใครฉัน ก็เรานี้ใช้เราฉัน น้ำล้างเท้า น้ำล้างบาตร เรารักษา ไอ้เนี่ยมันไม่ใช่การเนิ่นช้า ไอ้เนี่ยมันเป็นเพราะสิ่งที่มันมีชีวิตอยู่ การขับเคลื่อนไปของร่างกาย มันต้องอาศัยสิ่งนี้ เราก็อาศัยสิ่งนี้มาเป็นข้อวัตร ข้อวัตรเพื่อบังคับหัวใจใจ

หัวใจมันจะไม่ทำอะไรเลยนะ หัวใจมันอยากอยู่เฉยๆ แล้วก็นิพพานนะ เห็นไหมที่เขามาถามว่า “นิพพานอยู่แค่เอื้อมๆ”

นิพพานแค่เอื้อมนิพพานของใคร? นิพพานของกิเลสไง นิพพานของกิเลสไม่ต้องทำอะไรเลย นอนเหมือนหมูนั่นละนิพพาน นอนอยู่เฉยๆ นิพพานหมดเลย ไม่ต้องทำอะไรเลย ตรีภพอเพียงก็นิพพานแล้ว นิพพานอย่างนี้ นิพพานโดยกิเลส แล้วนิพพานโดยกิเลสเอาอะไรไปสอนเขา นิพพานโดยกิเลสนะ มีครูบาอาจารย์ควบคุมอยู่มันก็อยู่ในร่องในรอย ลองครูบาอาจารย์ท่านล่วงไปสิ นิพพานอย่างนี้มันจะออกเขี้ยวออกเล็บนะ มันจะหาเหยื่อของมัน เพราะอะไร เพราะโมฆบุรุษมันตายเพราะลาภ ลาภลักการะทำให้โมฆบุรุษตายหมดเลย

แล้วลากสักการะมันคืออะไร โลกธรรม ๘ แล้วโลกธรรม ๘ มันเกี่ยวอะไร ธรรมะเก่าแก่ ธรรมะเก่าแก่ มีลากเชื่อมลาก มียศเชื่อมยศ มันเป็นของมันคู่กัน แล้วสิ่งนี้มันมาล่อใจเราได้ อย่างไร ในเมื่อธรรมของเรามันเหนือโลก มันเหนือลากสักการะ เหนือสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย

ถ้าธรรมเหนือโลกนะ ธรรมเหนือโลกมันถึงมีความสุข วิมุตติสุขมันอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าธรรมอย่างนี้มันเกิดขึ้นมา สิ่งนี้มันจะมาล่อเราได้ได้อย่างไร ถ้ามันล่อเราไม่ได้ มันก็ไม่ออกไป นอกถ่วงนอกทางเห็นไหม นอกถ่วงนอกทางในการประพฤติปฏิบัติมันก็จะเข้าหลักเข้าเกณฑ์ ไม่ใช่ นิพพานของกิเลสนะ นิพพานของกิเลสไม่ต้องทำอะไรเลย ไม่มีเหตุมีผลนิพพานได้อย่างไร ฉะนั้นพระอาทิตย์ขึ้นพระอาทิตย์ตกก็นิพพาน เพราะพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์เป็นนิพพานได้ ใหม พระอาทิตย์นิพพานไม่ได้ ดวงจันทร์ก็นิพพานไม่ได้ โลกก็นิพพานไม่ได้ นิพพานไม่อยู่กับ สิ่งต่างๆ ใดๆ ทั้งสิ้น

ดินฟ้าอากาศไม่ใช่นิพพาน ข้าวของต่างๆ ไม่ใช่นิพพาน นิพพานมันอยู่ที่ความรู้สึก แล้ว ความรู้สึกมันจะตกเหมือนพระอาทิตย์ไหม มันขึ้นมันเร็วกว่าอีก มันเร็วกว่าอีกก็มันเป็นผู้รับรู้ มันมีความเห็นของมันเห็นไหม

พระอาทิตย์ขึ้นพระอาทิตย์ตกมันไม่มีใครรับผลประโยชน์ ธรรมชาติมันก็แปรปรวนไป ธรรมดา โลกนี้เป็นอินไตย มันจะแปรสภาพเป็นอย่างนี้ แปรสภาพของมันไปนะ ดินฟ้าอากาศ มันจะแปรสภาพ มันจะแปรปรวนเป็นเรื่องของเขา กาลเวลามันแปรปรวนไป พระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ข้างหน้าแน่นอน

แล้วความแปรปรวนของจิตละ ความแปรปรวนของเราละ มันโลเลในหัวใจ หัวใจมัน โลเลมาก มันไม่มีหลักมีเกณฑ์ของมัน แล้วจะเริ่มตื้นกันตรงไหน? แล้วจะเริ่มวิปัสสนากัน ตรงไหน? เริ่มชำระกิเลสกันตรงไหน?

ก็ตรงเรา ตรงที่ไ้มันจี๋เกียจนี้แหละ ตรงที่มันไม่รู้ชีวิตมัน มันเอาชีวิตมันลอยไป เหมือนกับสวะ ชีวิตลอยไปเหมือนกับสวะเลย เวลามันหมุนไปนะ เข้มมันกระดิกไปมันยังเป็น เวลาให้เรารับรู้ ๒๔ ชั่วโมงนะ วันเวลา ๒๔ ชั่วโมงของเรา แล้วชีวิตเราก็อลอยไปอย่างนี้

นี่ใจข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเรื่องสังฆกรรม เป็นเรื่องความสามัคคี เรื่องความ มีทิวฐิमानะ ความมีทิวฐิเสมอกัน คีลเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส นี่มัน

เสมอกัน แล้วหัวใจละ หัวใจมันเสมอกันใหม่ หัวใจไม่เสมอกัน มันจะอย่างไรให้มันเสมอกัน ถ้ามันเสมอกันขึ้นมา มันมีความอบอุ่นในหัวใจเห็นใหม่ ถ้ามีความอบอุ่นในหัวใจ มันเริ่มต้นจากตรงนี้ไง เริ่มต้นจากว่าเราอย่าเศร้าสร้อยเศร้าหมอง ชีวิตนี้ไม่เศร้าหมอง จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส แล้วอุปกิเลสนี้มันความเศร้าหมองจากภายใน

ความเศร้าหมองจากภายในก็มาจากความเศร้าหมองจากภายนอก เพราะภายในมันเศร้าหมองเห็นใหม่ สรรพสิ่งที่เห็นมันขัดหูขัดตาไปหมดเลย แต่จิตเดิมแท้ที่ส่องใส มันส่องใส มันมีความสุขของมัน โอ๊ย โลกนี้สวยงามมาก โอ๊ย หมู่คณะน่ารักมาก หมู่คณะมีแต่คนดีกับเราทั้งหมดเลยเห็นใหม่

แล้วมันเป็นมาจากไหน มันก็เป็นมาจากความเศร้าหมองความส่องใสของใจ ถ้าความเศร้าหมองความส่องใสของใจ หมู่คณะก็คือหมู่คณะอยู่อย่างนั้น เขาก็อยู่ของเขาโดยหน้าที่ของเขา หมู่คณะเราอยู่อาศัยด้วยกันมันก็อยู่กันอย่างนี้ แต่ความเศร้าหมองอันนี้มันไปจับผิดจับถูกเขาเอง ถ้ามันส่องใส มันก็ว่าเขาดี “โอ๊ย เขาดีไปหมดเลย โอ๊ย โลกธาตุนี้สวยงามไปหมดเลย” เห็นใหม่ ดีไปหมดเลย แต่ถ้ามันเศร้าหมองนะ นี่ไม่ดีไปหมดเลย ไม่มีอะไรถูกใจมันซักอย่างหนึ่งเลย

สิ่งต่างๆ นะ มันเศร้าหมองส่องใสจากภายในนะ มันต้องมาแก้จากจุดนี้ไง เราอยู่ในหมู่คณะ อยู่ในข้อวัตร มันก็เป็นสมบัติอยู่อย่างนี้ แล้วหัวใจของเรามันเป็นจากภายใน เราต้องแก้จากที่นี่ หน้าที่ของเราต้องแก้ไขตัวเรา แก้ไขจากภายในของเราเห็นใหม่ ถ้าแก้ไขจากภายในของเรา ถ้าสิ่งนี้มันสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมา มันเป็นธรรมของเราขึ้นมาละ นี่ธรรมเหนือโลก

พอธรรมเหนือโลกขึ้นมา แล้วลาภสักการะ สิ่งต่างๆ มันจะมีคุณค่ามาได้อย่างไรละ ถ้ามันไม่มีคุณค่าเห็นใหม่ เครื่องอาศัย คุณสังข์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔๕ ปี นี้อาศัยอะไร ก็อาศัยร่างกายนี้ประกาศธรรม อาศัยกลองเสียงนี้ประกาศธรรมมาด้วยพระโอรสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะยังไม่มีตำรา ไม่มีเครื่องเสียง ไม่มีอะไรบันทึกไว้เลย ต้องฟังจากปากขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับครูบาอาจารย์ที่แสดงออกเท่านั้น

เวลาออกมาจากพระโอรส ออกมาจากร่างกาย จิตที่มันเหนือโลกขึ้นไปแล้ว แล้วทำเพื่อใคร นี่ทำเพื่อใคร รื้อสัตว์ขนสัตว์ที่ไหน รื้อสัตว์ขนสัตว์ ให้อัตตะผู้ซ่อง ที่หัวใจเศร้าหมอง ให้อัตตะผู้ซ่องอยู่ในวิญญูะนี้ ซ่องอยู่ในวิญญูะเห็นใหม่ แต่มันยังมีวาสนานะ ยังอยากประพฤติปฏิบัติ อยากรบชวย อยากรู้จัก อยากรู้ปฏิบัติเห็นใหม่ เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ไม่เป็นหรอก ถ้านิพพานมันต้องมีเหตุมีผล มันมีการกระทำของมันนะ กระทำของมัน มรรคญาณมันจะเกิดอย่างไร สิ่งที่เกิดขึ้นมามันเหมือนกันหมด สิ่งที่เป็นความจริงก็คือเป็นความจริง สิ่งที่ไม่เป็นความจริงเห็นไหม มันไม่เป็นความจริง มันเป็นความชั่วคราวหินทับหญ้าไว้ หินทับหญ้าไว้ความเป็นไป หินทับหญ้าไว้ขนาดว่าหญ้ามันเกิดขึ้นมา เรารู้ว่าหญ้า เรากลับมาทำอีก มันยังประเสริฐกว่านะ

กลับมาทำอีก กลับมาต่อสู้กับมันอีก หญ้ามันเกิดมาได้ยังไง แล้วหินทับหญ้าหินมันอยู่ไหน? เอ้า ยกหินมาทับมันอีก แต่หินทับหญ้าไว้ก็ให้มันทับหญ้าไว้ แต่ถ้ามันรู้ว่าทับหญ้าแล้วก็เอาหินมาทับมัน ทับมันให้มันราบเรียบไปไง ครั้งที่แล้วเอาหินทับหญ้าไว้ พอยกหินออกหญาก็เกิดอีก คราวนี้เอาหินทับหญ้าไว้ แล้วทำอย่างไรถ้าหญ้าไม่เกิดแล้ว พอออกมามัน โลงเตียนอย่างนี้ เราจะทำอย่างไร เราจะขุดรากหญ้า เราจะขุดรากเหง้ามันออกให้หมด ขุดเหง้าของหญ้ามันออกมาอย่าให้มันงอกขึ้นมาอีกเห็นไหม พอจิตมันสงบขึ้นมามันจะย้อนไปวิปัสสนาใจ

ครั้งที่แล้วนะสงบแล้วนี่กว่าเป็นผล แล้วพอครั้งนี้มันไม่เป็นผล มันเสื่อมสภาพไป ลูกขึ้นมาต่อสู้มัน ลูกขึ้นมาด้วยความเข้มแข็ง ลูกขึ้นมาด้วยชีวิตนี้ยังมีโอกาสอยู่ ชีวิตนี้ยังสามารถแก้ไขได้ ลูกขึ้นมาสู้มัน พอสู้มันแล้วนี่ก็อดมันไว้ สู้มันไว้ ถ้ามันกดไปแล้วเราจะแก้ไขอย่างไร จะทำลายมันอย่างไร

สิ่งที่จะไปทำลายมันเห็นไหม ทำลายสิ่งนี้ขึ้นมาย้อนกลับขึ้นมา ย้อนกลับขึ้นมา มาทำลายมัน ครั้งที่แล้วหินทับหญ้ามันไม่เป็นประโยชน์ มันไม่ได้เป็นประโยชน์เพราะเราไม่ได้ใช้ปัญญา แต่ครั้งนี้ถ้าเราใช้ปัญญา ปัญญามันจะเข้าไปขุดคู้ยอย่างไร ถ้ามันขุดคู้ยขึ้นมา ทำลายมันขึ้นมาทำลายมันให้ได้ ถ้าทำลายมันขึ้นมาเห็นไหม นี่มันก็เป็นวิปัสสนา หินทับหญ้าก็หินทับหญ้า หินทับหญ้ามันก็เป็นประโยชน์อันหนึ่ง เห็นไหมคูติ เวลาหญ้ามันรกรกขึ้นมา มันรกรกไปหมดนะ แต่หญ้านั้นเขาเอาไปเลี้ยงสัตว์ได้ เอาไปเลี้ยงสัตว์ได้นะ

นี่ก็เหมือนกัน เพราะเราได้สมาธิมันก็มีความสุขเห็นไหม เราทำสมาธิขึ้นมาอันหนึ่งสมาธิมันต้องเยียวยาเรา เหมือนกับอาหาร จิตนะเวลาประพฤติปฏิบัติมันทุกข์มาก ถ้ามันทุกข์มากมันมีอาหารกินของมันเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป มันจะดำรงชีวิตของมัน การดำรงชีวิตอยู่ อะไรคืออาหาร คูติในวัฏฏะเห็นไหม อาหาร ๔ ของวัฏฏะ ภพชาติอย่างนี้กินอาหารอย่างนี้ ได้รับอาหารอย่างนี้ ดำรงชีวิตอย่างนี้

นี่ก็เหมือนกัน การดำรงชีวิตของการประพฤติปฏิบัติใจ ประพฤติปฏิบัติแล้วล้มลุกคลุกคลาน ไม่มีอาหารหล่อเลี้ยงมันก็เศร้าสร้อยหงอยเหงา มันก็ไม่มีกำลังเดินของมันเห็นใหม่ แต่ถ้ามันมีอาหารเลี้ยงขึ้นมา มันก็มีกำลังของมันขึ้นมา มันก็เดินของมันขึ้นไปได้เห็นใหม่ สิ่งนี้ที่เราสร้างขึ้นมา หินทับหญ้ามันก็มีประโยชน์อย่างนี้ มันทำให้เราก้าวเดินได้ มันทำให้เรามีโอกาสเข้ามากำจัดกิเลสของเราได้ แล้วเกิดมันมีโอกาเข้ามากำจัดกิเลสขึ้นมา มันก็ต้องใช้ปัญญาใจ

ในการผิดพลาดครั้งที่แล้วเราก็เห็นแล้วเห็นใหม่ เวลามันเสื่อมไป พอมันเสื่อมไปเรามีความทุกข์ขนาดไหน ของที่อยู่กับมือ สมบัติอยู่กับเรา โจรหนีโงงไปหมดเลย แล้วเราทุกข์ใหม่ นี่เหมือนกัน นี่มันเสื่อมสภาพไป มันหายไปโดยมาร โดยมารมันทำลาย มารมันทำลายเราก็กลับขึ้นมา ต่อสู้มาๆ

หินทับหญ้าแล้วหาวิธีการดี หาวิธีการ จิตสงบบ่อยครั้งรักษามันไว้ให้ดี แล้วน้อมไปอย่างไร น้อมไปอย่างไร จิตมันน้อมออกไปมันเห็นอะไร? ความเห็นอันนั้นเห็นอะไร

อุคคหนิมิต นิมิตเห็นกายขึ้นมา เราขยายส่วนอย่างไร เราจะใช้ปัญญาอย่างไร มันต้องมี นี่หญ้าใจ ถ้ามันทับไว้ไม่ได้ขยาย ไม่ได้ขุด ไม่ได้ทำอะไร รากเหง้ามันจะหลุดไปได้อย่างไร รากเหง้ามันหลุดเราก็แยกเราก็แยกของมัน ขุดค้ำหาวิธีการทำลายเข้ามา ทำลายเข้ามา รากมันต้องขุดเข้ามา มันเห็นเลย เห็นชัดๆ เลย รากหญ้าไม่มี บริเวณนี้ไม่มีรากเลย นี่ทำลายทั้งหมดเลยเห็นใหม่ มันไม่ใช่หินทับหญ้านะ มันไม่มีหญ้าเลย หินทับหญ้าเป็นการใช้สมาธิกดไว้ ปัญญาขึ้นมาทำลายมันจนถึงสิ้นสุดกระบวนการของมันไป

งานน่าเห็นใจนะ ถ้าจะบอกว่าเป็นงานที่น่าเห็นใจ คุณเขาทุกข์เขายากกัน เขาอาบเหงื่อต่างน้ำนะ เขาก็ทุกข์เขาก็ยากนะ แต่งานภายในมันละเอียดอ่อนกว่านั้นนะ คุณสอยเข็ม คนตาไม่ดีสอยไม่ได้นะ เพราะว่าเข็มกับด้ายเห็นใหม่ รूमันเล็กนิดเดียว

นี่ก็เหมือนกัน มันเป็นนามธรรม มันจับเหยื่อจากภายใน ถ้าไม่มีศรัทธา ไม่มีเชื่อ แล้วความเชื่อกับสมาธิเป็นอย่างไร คนสมาธิไม่เคยรู้จัก ไม่เคยเห็น แล้วสมาธิเป็นอย่างไร แล้วสมาธิคืออะไร? เอ้า สมาธิก็คือตัวจิต จิตสงบเข้ามาเป็นสมาธิ แล้วสมาธิทำงานอย่างไร? ทำงานอย่างไรมันจะยื่นออกมาอย่างไร เราคิดอยู่นี้เป็นปัญญา ก็ปัญญาคิดอยู่นี้แล้วไง คิดอย่างนี้มันคิดแบบเล็กๆ คิดแบบโลกีย์ปัญญา คิดโดยสมอง คิดโดยสัญชาตญาณ

แต่ถ้าเป็นปัญญาะ มันไม่มีเรา ถ้ามีเรานะ มีกิเลสเข้าไปมันไม่มีเรา ถ้ามีเราขึ้นมาเห็นใหม่ มรรคสามัคคี สามัคคีเป็นอะไร ก็เป็นหนึ่ง อะไรเป็นหนึ่ง ถ้าเป็นหนึ่งมันก็เป็นอวดตา เป็นหนึ่งก็เป็นเรานั้นแหละ ถ้ามีเราเข้าไปร่วมนะ เพราะเรามันไม่รู้ เราคืออวิชชา เราคือสิ่งที่ล่งเล สงสัย

แล้วคิดคูติ เราใช้ปัญญาแล้วเราเอาความล่งเลสงสัย คือคิดอะไรก็สงสัยไปหมด คิดอย่างนี้ คิดได้หมดเลย แต่ก็สงสัยอย่างนั้น คิดอย่างนั้นมันก็สงสัยอย่างนี้ มันมีสงสัยไปหมดเลยถ้ามีเรา นะ

แต่ถ้าไม่มีเรานะ มันเป็นธรรมชาติของมัน มันเป็นธรรมชาติของธรรมจักร ธรรมจักรมัน หมุนออกไป หมุนออกไปโดยสัจจะความจริง สัจจะความจริงมันสะอาดบริสุทธิ์เข้ามา แล้วอะไร เป็นรากหญ้าละ อะไรเป็นสิ่งที่เชื่อในหัวใจ

ปัญญามันเกิดนะ งานละเอียดนะ คูติถ้างานละเอียดอย่างนี้ ในทางจกรรมมันถึงรินเรียงอาจหาญ ยิ่งเดินจกรรมเหนือไหลไคลย้อยนะ แต่หัวใจหมุนตัวๆ โอ้โฮ มันมีความสุขนะ มีความสุข นี้ คืองานของนักรบ นี้คืองานของเรา นี้รินเรียงอาจหาญ

ศาสนามันคง มันคงที่นี้ละ ถ้าศาสนาไม่มีแก่นของศาสนา ไม่มีรู้จริงในศาสนา ศาสนามัน จะมีคุณค่าที่ไหน ศาสนามันก็เป็นสัญญา ศาสนามันก็เป็นเหมือนกับนกแก้วนกขุนทองนะ คูติ นกแก้วนกขุนทองมันขี้มันถ่าย มันกินมันถ่ายของมันไม่เป็นที่เป็นที่ทางนะ นี้ก็เหมือนกัน เราเป็น ศาสนา เราจะถนอมอย่างไรในเรื่องของศาสนา ในเรื่องของหลักของศาสนา ในเรื่องพิธีกรรม

ในเรื่องพิธีกรรมมันเป็นเรื่องเปลือกๆ ด้วยเห็นใหม่ เรื่องหลักศาสนา ก่อน หลักศาสนา คือ ความรู้จริงใจ ความรู้จริงใจในศาสนา มันวิเคราะห์หวิจย มันตัดสินใจได้หมดว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใด ผิดก็คือความผิด ผิดก็คือผิด ถูกก็คือถูก เห็นใหม่ ผู้ที่มีคุณธรรมในหัวใจ ผู้ใดทำคุณงามความดี เราต้องส่งเสริมยินดีในสิ่งที่ความถูกต้องอันนั้น ผู้ใดทำความผิดพลาดเราต้องติฉินนินทา เราต้อง ติเตียนว่ามันเป็นความผิด มันเป็นความผิด จะได้แก้ไขใจ นี้ใจคุณธรรมมันเป็นอย่างนี้

แต่ถ้ามันเป็นธรรม มันทำไม่ได้ สังคมสะท้อนหัวใจกันไปหมด ก็สะท้อนหัวใจมัน สะท้อนกิเลสนะ ก็กิเลสมันอยู่ที่หัวใจก็ต้องกระเทือนที่นั่น ทิมมันไปที่นั่นเลย เพราะกิเลสมันอยู่ ที่ใจ ใจมันมีทัญญู แล้วทัญญูอันนั้นมันก็ขวาง ขวางตัวเองก่อน ขวางตัวเองก่อน โกงตัวเองก่อน

โง่งเวลา จะหมดพรรษานะ ออกพรรษาจะเที่ยวรุกคืบไป รุกคืบมันก็แบกทิวฐิอันนี้ไป เอาเข้าไป พาดพื้นหมู่คณะใหม่ต่อไป ถ้ามันเป็นทิวฐิมันก็ทิวฐิตลอดไป ถ้าไม่ได้แก้มันก็ฝังไปกับหัวใจ อย่างนี้ ถ้ามันได้แก้มันขึ้นมา แล้วใครจะแก้ละ มันไม่มีใครแก้ให้ละ

เราไปโรงพยาบาล เวลาไปหาหมออะ ไปเถอะ เขาเอาเข้าได้ทั้งนั้น ไม่ได้เอาสายยางยัด เข้าไปเลย จะต้องเข้าไปในร่างกาย ต้องเอาสารเคมี เอายาเข้าไปจนได้ แต่หัวใจไม่ได้ จิตแพทย์ยัง ทำไม่ได้เลย จิตแพทย์ทำให้จิตกลับมาเป็นปกติเท่านั้นเอง จิตแพทย์เขาใช้ยากดไว้เฉยๆ เห็นไหม แต่ถ้าเป็นธรรมมันทิ่มหัวใจนะ

ธรรมนี่นะ เวลามันสะเทือนใจ ธรรมที่ออกมาจากใจ ออกมาจากใจแล้วมันทะลุเข้าไปใน หัวใจของเราอะ อายไหม? อายไหม? ธรรมที่เข้าไปในหัวใจนี่อายไหม? แล้วถ้าอายทำไมไม่ แก้อะ อายแล้วทำไมไม่ทำ ถ้ามันทำ จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่งนะ ถ้าไม่ออกจากใจดวงหนึ่ง มันเป็นเรื่องมือที่หยาบ มันเป็นเรื่องมือที่สัญญา มันเป็นเรื่องมือที่คำราม คำรามมันเป็นรูปธรรม มันเป็นวัตถุ มันไม่เข้ามาถึงหัวใจเราหรอก

แต่ถ้าเป็นคุณธรรมมันเข้าถึงหัวใจเรานะ แล้วถ้าเข้าถึงหัวใจเรา ให้เราตั้งใจ แล้วเรามีการ แก้อะ แล้วมันจะเป็นคุณธรรมของเราขึ้นมาอะ จะเป็นคุณธรรมของเราขึ้นมาเลย คุณธรรมมันอยู่ที่ไหนละ เห็นไหมมือที่ไม่มีบาดแผลนะ มันจะไม่กลัวอะไรเลย จะมีสารพิษ จะมีอะไร มันหียบ ต้องจับได้สบายมากเลย มือที่มีบาดแผลนะ จะไม่จับสิ่งใดเลย นี่บาดแผลในหัวใจเห็นไหม เรามี สิ่งใดในหัวใจ มีสิ่งใดที่มันสะเทือนใจ มันกลัวนะ มันเสียว มันขอกใจ

สิ่งที่ขอกใจเห็นไหม จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส ความเศร้า หมองความขอกใจอันนี้มันเรรวนไง ความเรรวนอันนี้แล้วมันทำให้เรามีความสุขได้ไหม? มันก็ เป็นวิจิกิจฉา มันเป็นความลังเลสงสัยเห็นไหม

วันนี้วันอุโบสถนะ เราจะทำความสะอาดกัน สะอาดในเรื่องสังฆกรรม เราจะให้จิต บริสุทธิ์ด้วยศีล แล้วในการวิปัสสนา ในการทำสมาธิ มันจะเป็นผลงานของเรา มันจะเป็น คุณธรรมนะ คุณธรรมของผู้ที่ทำสมาธิ มันพยายามค้นหาสมาธิ คุณธรรมของผู้ที่บุกเบิกก้าวเดิน ออกทางปัญญา มันจะก้าวเดินของมันขึ้นไป

คุณธรรมของแต่ละขั้นแต่ละตอนเห็นใหม่ ขึ้นของปัญญา มันจะแยกแยะ มันจะค้นคว้าของมัน เหมือนเด็กเลย เด็กที่มันถาม “นี่อะไรๆ” มันถามพ่อแม่มัน มันอยากรู้มาก ถ้าปัญญามันก้าวเดินนะ มันจะบุกเบิก มันจะอยากรู้มาก มันอยากทำลายมาก อยากรจะทำลายสิ่งที่เศร้าหมองในหัวใจ

ถ้ามันทำลายคุณมรรคสามัคคี ถ้ามันทำลายยังไม่ถูกมันก็ทำผิดทำถูกไป เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เราไม่เคยทำ ทางที่เราไม่เคยเดิน มันก็มีผิดพลาดเป็นธรรมดา เห็นใหม่

ความสะอาดในสังฆกรรม ความสะอาดของหมู่คณะ ความศีลเสมอกัน ความเห็นเหมือนกัน นี่ความสะอาดของสังฆกรรม ความสะอาดบริสุทธิ์ของใจ ความสะอาดบริสุทธิ์ของขั้นของสมาธิ มันสะอาดบริสุทธิ์ของขั้นสมาธิมันก็อยากมีเกณฑ์ของมัน แล้วปัญญาหมุนเข้ามานะ อย่างอนใจนะ

ขอร้อง ขอร้องว่าออกพรรษานี้ กลับไปแล้วให้เข้มแข็ง อย่าเศร้าหมอง ทางจงกรมให้หมั่นแก้ไข นั่งสมาธิภาวนาของเรา เครื่องอาศัยเท่านั้นนะ ปัจจัยเครื่องอาศัย ข้างนอกเป็นเครื่องอาศัย เราก็รักษาไว้แล้วทำให้ได้

ถ้าหมู่คณะนะ ทำความสงบของใจขึ้นมา ทำหลักทำเกณฑ์ขึ้นมานะ หมู่คณะจะเป็นภิกษุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เราเป็นภิกษุในสมมุติณะ สมมุติสงฆ์ แล้วเราจะเป็นภิกษุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอวัง